

Список використаних джерел

1. Суїцидологія в соціальній роботі : [навчальний посібник] / В. І. Каневський. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – 348 с.
2. Психологія суїциду: Навчальний посібник / За ред. В. П. Москальця. – Київ – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 249 с. 12. Психологія суїциду: Посібник / За ред. В. П. Москальця. – К.: Академвидав, 2004. – 288 с.
3. Лебедєв Д. В., Назаров О. О., Тімченко О. В., Христенко В. Є., Шевченко І. О. П86 Психологія суїцидальної поведінки: Посібник / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка – Харків, 2007. – 129 с.
4. Рибалка В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій проблемної особистості. К. : Шк. світ, 2009. 128 с.

Николаєва В. І.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціології управління
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь, Україна)

Суровцева І. Ю.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Приазовський державний технічний університет

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ КООПЕРАТИВІВ ЯК ПРИКЛАД «НИЗХІДНОЇ» МОБІЛІЗАЦІЇ ГРОМАДИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГЛЯДУ

Вивчення міжнародного досвіду соціальної роботи дозволяє проаналізувати концептуальні засади, основні теорії, практичні методи цієї діяльності, організаційні форми, фінансування соціальних програм, соціальну роботу з певними категоріями клієнтів (осіб з інвалідністю, осіб похилого віку, тобто найбільш вразливі групи), систему підготовки соціальних працівників і можливості трансферту (перенесення) досвіду соціальної роботи на інший регіональний або національний простір.

Для України цінним буде приклад постсоціалістичних (транзитивних) країн Європи, які, орієнтуючись на досвід розвинених країн Заходу у вирішенні проблем соціального захисту уразливих категорій в умовах проведення радикальних реформ, створили таку модель соціальної роботи з населенням, при якій система соціальних послуг здійснювалася за трьома основними напрямками:

- ліквідація державної монополії на надання соціальних послуг і передавання лівової частини некомерційним структурам;
- формування конкурентного середовища на ринку соціальних послуг;
- введення соціального замовлення на контрактній основі.

Крім того, у транзитивних країнах ЄС відбувся перерозподіл функцій державного управління системою соціальної роботи між державою, місцевими органами влади, підприємствами, некомерційними та громадськими організаціями.

Необхідно звернути увагу на системи соціального забезпечення в ЄС, які є складовими соціальної роботи і тісно пов'язані з системою безпеки. За Боммом/Шерром [1] систему соціального забезпечення суспільства можна розділити на дві підсистеми:

1) будь-яка форма державного або приватного страхування від виникаючих соціальних обставин (наприклад, хвороба, безробіття, інвалідність, медична допомога тощо), яка ґрунтується на ідеї солідарності: кожна людина повинна бути захищена від ризиків для життя, за які вона не несе індивідуальної відповідальності.

2) люди застраховані від проблем та ризиків, що не є конкретними (наприклад, борг, наркоманія, освітні проблеми тощо).

Одночасно з програмами економічних реформ в країнах Центральної і Східної Європи були прийняті закони, що визначають цілі і нормативи надання різних видів грошової та

натуральної допомоги особам, які не зі своєї вини опинилися в складних умовах переходу від планової до ринкової економіки. Одним з таких заходів стало створення соціальних служб при місцевих органах влади для надання допомоги населенню в кризових ситуаціях. Зокрема, були прийняті державні програми компенсацій з безробіття та перенавчання, що знизили соціальні витрати структурної перебудови та приватизації підприємств. Водночас почався процес залучення альтернативних бюджетних і позабюджетних джерел фінансування соціальної допомоги, в тому числі за рахунок доходів від приватизації та іноземних грантів. Крім того, розроблялися і нові для цих країн схеми, і порядок соціального захисту найбільш уразливих груп населення.

В останнє десятиліття, завдяки зусиллям ЄС, спрямованим на лібералізацію ринку, аутсорсинг і приватизація продовжують, по-перше, зміцнювати ринкові позиції і частку провайдерів соціальних послуг з приватного сектора; по-друге, простежується повернення послуг до державного/муніципального сектора; по-третє, з'явилися організації та суб'єкти третього сектора (недержавні та некомерційні організації) в наданні публічних соціальних послуг і допомоги нужденним. До речі, у цей період більшість європейських урядів вдалися до неоліберальної політики жорсткої економії і скорочення витрат, наслідком чого стало звільнення державного сектора від його прямої фінансової та оперативної відповідальності за надання соціальних послуг та «низхідній» мобілізації у використанні фінансового і операційного потенціалу організацій та суб'єктів третього сектора.

Саме «низхідна» активація сприяла масовому виникненню з 2011 року за ініціативою ЄС соціальних підприємств (соціальних кооперативів), які як правило, засновані на міксації підприємницької орієнтації із зобов'язаннями «загального добробуту».

Власне початок виникнення соціальних кооперативів припадає на 70 – рр. ХХ ст., а згодом у деяких країнах ці нові типи кооперативів поступово набувають власного правового статусу під різними визначеннями, такими як «соціальний кооператив», «кооператив соціальної солідарності», «кооператив соціальної ініціативи», «кооператив колективних інтересів». Поняття загального інтересу пов'язане з фундаментальними потребами людини на певній території чи громаді, її сфера охоплює всіх громадян, які проживають на ній. Соціальні кооперативи часто задовольняють загальні інтереси, відкинуті або незадоволені державним сектором.

Основоположником у започаткуванні соціальних кооперативів була Італія, яка запропонувала ставити громадянське суспільство на перший план у реформуванні соціальних служб. Зокрема соціальні кооперативи упроваджують моделі догляду, що просувають цінності громадянського суспільства як чітку альтернативу державній і ринковій системам. Підвищення соціального співробітництва в Італії не було насамперед результатом децентралізації та відмови від послуг органів державної влади. Соціальні кооперативи підіймалися автономно, переважно з добровільних організацій, щоб компенсувати неадекватність італійської системи соціального забезпечення та як вираження нової життєвої сили [2]. Вперше організовані на початку 1980-х років, соціальні кооперативи були створені вихователями та сім'ями осіб з інвалідністю. Поруч із бурхливим зростанням некомерційних асоціацій у цей період діяльність цих кооперативів призвела до їх офіційного визнання в італійському законодавстві в 1991 р.: соціальні кооперативи позначилися як організації, що приносять користь суспільству або групам знедолених людей. У законі визначено два типи соціальних кооперативів: тип А - надання медичних, соціальних або освітніх послуг; тип В - інтеграція знедолених людей у ринок праці.

У Німеччині з'явилося близько 330 соціальних кооперативів (Sozialgenossenschaften) із загального числа близько 7500 кооперативів [3]. Більшість з них були засновані з початку 2000-х рр., наполовину як кооперативи самодопомоги і одна третина – як кооперативи «солідарності»; тобто з альтруїстичною орієнтацією. У Великобританії кооперативи вийшли з широкого спектру послуг місцевих органів влади, включаючи соціальну допомогу для дорослих, послуги для дітей і соціальну допомогу. Більш того, у відповідь на заходи бюджетної економії і подальше скорочення фінансування надання соціальних послуг, «соціальні» ініціативи самодопомоги були втілені в життя.

Іншим прикладом низхідної політичної ініціативи є так звана програма «Велике суспільство», яка була оприлюднена у Великобританії в 2010 році коаліційним урядом під керівництвом Д. Кемерона. Вона була спрямована на скорочення державних витрат на публічні соціальні послуги, закликаючи і зобов'язуючи громадські суб'єкти (соціальні підприємства, кооперативи та ін.) брати участь у наданні соціальних послуг та догляді. Наразі існує близько 1400 соціальних кооперативів, половина з яких займається доглядом за дітьми, літніми та людьми з інвалідністю.

З 70-х рр. ХХ ст. стало зрозуміло, що може розвиватися ще одна система соціальної інтеграції, яка продовжує класичну функцію допомоги у формі залучення до здійснення соціальної роботи волонтерів, сусідів, колег і вступає в дію, коли формалізована допомога недостатня і нестійка, або коли відсутня можливість самопомоги (центр безпритульних, роздача їжі нужденним тощо), або коли наслідки не дуже помітні (наприклад, завдання «класичної» молодіжної роботи, розважальні заходи, дозвіллова діяльність та ін.). З європейської точки зору процес залучення волонтерів та «маргіналізація» соціальної роботи є дуже важливим. У той же час, це створює своєрідну загрозу професійній соціальній роботі і може призвести до серйозних наслідків для суспільства. Соціальна робота повинна організовувати конструктивні способи спільної діяльності з волонтерами та чітко показувати відмінність між професійними та добровільними формами втручання.

Таким чином, державний сектор і реформа соціального забезпечення були частиною міжнародного ландшафту «глобальної соціальної політики». Простежується значний вплив соціальної політики Європейського Союзу на уніфікацію практики соціальної роботи; залежність державної допомоги різним категоріям населення від рівня економічного розвитку (економічний ріст чи криза); підвищення ролі місцевого самоврядування та недержавного сектора у наданні соціальної допомоги населенню. Соціальна практика багатьох розвинених країн показує, що пошук найбільш адекватних способів взаємодії державного управління, економіки і соціальної сфери при вирішенні єдиних національних завдань, при визнанні панівної ролі принципу загальності добробуту означає зближення відмінних, навіть раніше протилежних моделей соціальної політики, що відповідно відбивається на системі соціальної роботи.

Список використаних джерел

1. Bommers M. & Scherr A. Sozialarbeit als Exklusionsvermeidung, Inklusionsvermittlung und/oder Exklusionsverwaltung. In: Merten, R. (Hrsg.): Sozialarbeitswissenschaft – Kontroversen und Perspektiven. Neuwied, Kriftel, Berlin. Luchterhand Verlag. 1996. P. 93–119.
2. Thomas A. The Rise of Social Cooperatives in Italy. 2004. Vol. 15(3). P. 243 – 255. doi:10.1023/b:volu.0000046280.06580.d8
3. Alscher M. Genossenschaften–Akteure des Markts und der Zivilgesellschaften. Accessed from: www.fes.de/buergergesellschaften/publikationen/dokumente

Орлова М. М.,

аспірантка кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ І МОЛОДІ

Підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної сфери є важливим завданням вищої освіти у контексті її реформування та інтеграції в європейський соціокультурний простір. Зокрема, вимогою часу є формування у майбутніх соціальних працівників компетентностей, пов'язаних із застосуванням технологій збереження здоров'я